

Verhalen na het Slapengaan

nooduitgang

uitgegeven door Kraai!
© 2023 D.J.G. Hertmans
ISBN 9789464851182
distributie en druk: www.mijnbestseller.nl
coverontwerp: Dirk Hertmans
met dank aan Zarah en Ezra

Dirk Hertmans

nooduitgang

Verhalen na het Slapengaan

“All that we see or seem,
Is but a dream within a dream.”

Edgar Allan Poe

<i>Empathitis</i>	7
<i>De Pendelaar</i>	37
<i>Inertia Terminalis</i>	101
<i>Een Deur, Geen Ramen</i>	117
<i>Haar Nieuwe Schoenen</i>	137
<i>Nooduitgang</i>	157

empathitis

Ik bukte me om een briefje van vijf euro in het kartonnen bekertje te stoppen. De bedelaar bedankte me met een knikje. Ik keek hem aan en glimlachte. Maar achter die grijze baard, in die wazige ogen, herkende ik iets. Herkende ik iemand.

“Het is niet mogelijk! Chef? Chef Bruggeman?”

De man trok de wenkbrauwen op, alsof ik iets buitensporig dom had gezegd.

“Maar, mijnheer Bruggeman, u kent me toch nog wel? Dat ik u hier zo moet terugvinden. Wat is er toch met u gebeurd?”

Misschien voelde hij zich beledigd door mijn wat betuttelende toon. Of had ik me toch vergist? De schooier schudde het hoofd en keek de andere kant op. “Ik heb geen idee wie u bent. U heeft vast iemand anders voor,” mompelde hij.

Ik hurkte neer en keek nog eens aandachtig naar het aangezicht van de bedelaar, ditmaal in profiel. Er was geen twijfel mogelijk!

“Maar waarom probeert u me af te wimpelen? Ik heb lang voor u gewerkt. Ik herkende u meteen. Chef, ik ben het, Vandenplas. U herinnert zich mij toch wel?”

De man draaide zich weer naar me toe en zuchtte.

“Vandenplas, laat me toch met rust, man. Dat is beter voor ons allebei.”

Ik begreep niet - of wilde niet begrijpen - wat de man daarmee bedoelde. Hoe dan ook, hij had vroeger teveel voor me gedaan om hem zomaar op straat te laten zitten. Het kostte me wat moeite hem te overtuigen, maar het aanbod van ontbijt met koffie trok hem uiteindelijk over de streep.

Het was moeilijk te geloven dat mijn vroegere baas

een dakloze bedelaar was geworden. Ik wist nog goed dat hij een succesvol zakenman was geweest. Hij had me mijn eerste job gegeven en ik dankte mijn ganse carrière aan hem. Als zestienjarige had ik, schoolmoe en zonder diploma, mijn opleiding opgegeven. Zo had ik mezelf, zonder het goed te beseffen, verdoemd tot een leven op de rand van armoede en marginaliteit. Hoe hard ik ook probeerde werk te vinden, niemand wilde zo'n schraal ventje zonder diploma of vakkennis. Overal werd ik de deur gewezen, maar Bruggeman had me toch aangeworven. Bij hem had ik een stiel geleerd. Zijn voorman had me opgeleid tot een volleerd metaalbewerker. En toen, jaren later, die arme man in een verkeersongeluk was omgekomen, had ik zijn plaats gekregen. Dankzij Bruggeman werd ik een vakman die zijn concurrentie hem benijdde.

Tafelmanieren waren duidelijk geen prioriteit. Twee broodjes had hij naar binnen gewerkt alsof het een eetwedstrijd was. Boter en brokjes groenten hingen in zijn snor en baard. Ik liet verse koffie aanrukken telkens zijn kopje leeg was en negeerde de boze blikken van de dienstster. Zwijgend keek ik door de bedampte ruit naar het stationsplein buiten en wachtte tot hij klaar was en hij spontaan zou vertellen hoe hij op straat was beland. Maar Bruggeman leek niet van zin zijn verhaal zomaar prijs te geven. Ik besloot dat het tijd was om op te stappen. Zonder vragen nam ik de grote plastic boodschappentas waarin hij, waarschijnlijk, zijn hele bezit bewaarde.

Een beetje angstig rukte hij me de tas uit handen en volgde mij. Zijn broek, waarvan de pijpen over de grond sleepten en aan de achterkant waren afgetrapt door de hielen van zijn versleten sneakers, hield hij met een touw om het middel. Op zijn vuile T-shirt die over zijn uitgezakte buik in zijn broek verdween, stond een palmboom afgebeeld met het opschrift 'Florida' eronder. Nu hij naast me liep, merkte ik hoezeer hij stonk. Misschien had ik de dienstster een grotere fooi moeten geven.

“Hoe lang is het geleden dat u een bad heeft genomen?” vroeg ik voorzichtig.

Bruggeman gromde geërgerd. “Weet ik veel. Te lang. Ik weet wel dat ik stink.”

Het laatste dat ik wilde, was dat hij zich kwaad zou maken. Als ik wilde weten hoe hij in deze situatie was beland, moest ik het subtieler aanpakken. Ik probeerde hem dan ook op zijn gemak te stellen, door af en toe voorzichtig een balletje op te werpen.

“Ik begrijp dat u 's morgens niet zomaar even in de douche kan stappen. Het doet me pijn u zo te zien. Meer bedoelde ik er niet mee.”

“Ik denk een week of vier, vijf misschien. Om me te kunnen wassen moet ik in de shelter slapen. Ik kan er 's avonds douchen, maar ik haat het daar. Ze betuttelen je en zeggen je wanneer je wat moet doen. Alsof je een klein kind bent, of achterlijk of zo. Maar als je vies en nat bent en snakt naar iets warmes in je maag, dan is het soms het minste kwaad.” Bruggeman kuchte enkele keren en begon dan onbedaarlijk te hoesten. Ik keek hem bezorgd aan. “Ontwenningverschijnselen,” verklaarde hij. “Heb je geen sigaret voor me?”

Ik had het roken al enkele jaren opgegeven, maar ik begreep dat hij uit zoiets klein een beetje troost kon putten. En dat pleziertje wilde ik hem niet ontzeggen.

“Wat verderop is een slijterij. Ik haal u wel even een pakje.”

“Liever roltabak en vloeitjes dan. Dat gaat langer mee. En als het kan, misschien ook een borrel?”

Onderweg naar mijn appartement kreeg ik hem eindelijk aan de praat. Uiteraard herinnerde ik me het faillissement van Werkplaatsen A. Bruggeman. Het was een grote schok, want het bedrijf was zowat een tweede thuis voor mij geweest. Negentien jaar had ik er gewerkt. Ik had er mijn beroep geleerd. Plots was het, om een mij nog steeds onbekende reden, allemaal gedaan. Sinds mijn laatste werkdag had ik de chef niet meer gezien.

“Hoe zat dat dan, chef? Ik heb het nooit begrepen. De zaken

gingen toch steeds goed. Dikwijls konden we het werk nauwelijks aan."

Weer werd de ouwe defensief. Toch voelde ik bereidheid tot praten. Na al die jaren lag er hem iets nog steeds zwaar op de maag. Hij nam een stevige slok van de zakfles die ik hem had gekocht en zuchtte diep.

"Persoonlijke problemen, zeg maar. En als je meer wil weten, hou dan op met dat 'chef' en 'u'! Ik heet André, dat weet je best. Maar noem me liever Dré."

"Goed dan, Dré."

"Oké, René." Hij lachte om de onverwachte rijm, maar al gauw werd hij weer ernstig. "Ik denk wel, dat ik je wat uitleg verschuldigd ben. Je was van de ene op de andere dag je job kwijt en je hebt nooit geweten waarom. Als ik eraan terugdenk, voel ik me weer schuldig. Maar in plaats van me verwijten te maken, trakteer je me op ontbijt en koop je tabak en jenever. Het minste wat ik kan doen, is je vertellen wat er is gebeurd."

"Och, Dré. Wat zou ik jou verwijten maken? Jij hebt me kansen gegeven die ik bij een andere werkgever nooit had gekregen. Daardoor boer ik nog altijd goed."

Bruggeman leek opgelucht. Hij zette zich op een vensterbank om een sigaret te draaien. Zonder me aan te kijken, begon hij zijn verhaal.

"Weet je René, ik ben christelijk opgevoed. Mijn moeder was een eenvoudig, maar goed christenmens. We hadden niets teveel, maar zij hielp wie en waar zij kon. In die geest heeft ze me ook opgevoed. Ze heeft het zonder twijfel goed bedoeld, maar geloof me, het is een vloek."

Bruggeman was metaalbewerker in een kleine fabriek, toen een erfenis van een verre oom zijn leven overhoop haalde. Het was een klein kapitaal waarvan hij op zijn leeftijd, makkelijk had kunnen rentenieren. Maar zo zat de man niet in elkaar, of, zoals hij het stelde, zo was hij niet grootgebracht. Dat geld was hem zomaar in de schoot gevallen, dus hij vond dat hij zijn geluk met de minder

fortuinlijken moest delen. Hij besloot een eigen bedrijfje te beginnen, zodat hij een paar sukkelaars een job kon geven. De eerste waaraan hij had gedacht, was zijn kameraad en collega, de gereedschapsmaker Jules. Jules was niet bepaald een sukkelaar, maar hij had problemen in de fabriek en André had een goeie vakman nodig. Eens zijn maat had toegezegd, had hij de hangar aan Kaai 13 gehuurd en de Werkplaatsen A. Bruggeman geregistreerd. Privé had Jules weliswaar geen geluk. Zijn vrouw was plots gestorven aan een beroerte en de arme man was aan de drank geraakt. Op de fabriek hadden ze aanvankelijk een oogje dichtgeknepen in de overtuiging dat hij zich zou herpakken eens het verdriet begon te slijten. Maar Jules was blijven drinken. Op zekere dag had hij een ongeluk veroorzaakt, waarbij een collega een vinger had verloren. Voor de directie was de maat daarmee vol en Jules werd op staande voet ontslagen. Maar Bruggeman was steeds zijn vriend gebleven. Wanneer het jaar daarop hem die erfenis te beurt was gevallen, had hij onmiddellijk geweten wat te doen. Ze zouden er allebei wel mee varen. André had zijn kameraad nodig om zijn zaak te kunnen opbouwen en Jules kreeg een kans uit zijn donkere put te kruipen. Slechts één voorwaarde had André aan zijn oud-collega gesteld: op wekdagen was alcohol taboe. "Jules was de allerbeste," besloot Bruggeman. "Zijn vakmanschap was ongeëvenaard."

"We zijn er." Ik trok de deur open om Dré te laten voorgaan. Hij aarzelde en keek argwanend de hal in. "Weet je zeker dat je vrouw het goed vindt?" Ik glimlachte een beetje zuur. "Mijn vrouw heeft hier niets te zeggen. Ik ben al enkele jaren gescheiden, dus ik ben nu zelf de baas in huis." Ik duwde Bruggeman zachtjes voor me uit en stelde voor de trap te nemen. Als we in de lift een buur zouden kruisen, kwamen er klachten en het was uiteindelijk maar

twee hoog. De ouwe was beter te been dan ik verwacht had. Met fikse tred klom hij naar boven en het kostte me wat moeite om hem bij te houden. Misschien wilde hij liever niet gezien worden, schaamde hij zich of wilde hij mij niet beschamen. Of misschien keek hij zodanig uit naar wat huiselijke warmte en gezelligheid dat het hem niet snel genoeg kon gaan. Eens in het appartement kwam hij wat tot rust. Ik bood hem aan eerst te douchen, of een bad te nemen als hij dat verkoos. Bruggeman wreef zich vol verwachting in de handen. Een heet schuimbad zei hem wel wat. Ik schotelde hem nog wat koekjes voor en zette koffie. Tegen ik met handdoek en washandje uit de slaapkamer terugkwam, had hij de koekjestrommel leeggegeten.

Lang duurde het niet eer hij me riep. Ik vond hem languit in bad met het schuim tot aan de kin. Zijn rechterarm hing over de rand met in de hand de zakfles die ik hem eerder had gekocht.

"Dit is paradijselijk, man," verklaarde hij. "Blijf je even bij me zitten? Het hier is veel te stil."

"Misschien kan ik beter eerst wat propere kleren voor je bij elkaar zoeken. Ik ben wel smaller en groter, maar ik vind wel wat dat je past. En als je klaar bent, drinken we samen nog een borrel."

Een uurtje later stond Dré in het deurgat van de woonkamer. Hij was duidelijk al aangeschoten. Zenuwachtig krabde hij zich in de baard. "Die mus zal moeten verhuizen," grapte hij. "Want dat harige nest gaat er dadelijk af."

Ik knikte goedkeurend en haalde, zoals beloofd, nog een fles uit de kast. Misschien zou hij het avondeten niet meer halen, maar ik hoopte dat de drank hem loslippig zou maken. Tenslotte was zijn verhaal het enige wat ik verlangde in ruil voor mijn gastvrijheid.

Bruggeman lustte een borrel, zo had ik hem altijd gekend, maar nu dronk hij als een vis. Ik hoopte dat dat kwam omdat hij vond, dat hij iets te vieren had. Wie weet

wanneer hij het laatst zijn buik vol had gegeten, in schuimbad had gezeten en genoeg roltabak had gehad tot het einde van de week. Of was er meer aan de hand? Ik vond het beter maar niets te vragen. Ik zou het snel genoeg vanzelf merken. Maar meer van zijn verhaal zou ik vanavond niet te horen krijgen. Toen hij begon te lallen over de romantiek van het leven op straat, vond ik het beter hem naar bed te brengen. Nog voor ik hem had toegedekt, lag hij al te ronken als een oude beer. Zelf had ik nog wat tijd nodig om het gebeuren van de dag te verwerken. Maar met een borrel op en chef Bruggeman vadsig snurkend in de logeerkamer, ging ik uiteindelijk tevreden over mezelf naar bed.

"René, word eens wakker, kameraad! Kijk die zon eens schijnen! Het wordt een prachtige dag vandaag."

André trok de gordijnen open. Vloekend knipperde ik met de ogen en draaide me met de rug naar het raam. Al wat ik mezelf voor het weekend had gewenst was een beetje bijslapen na een week vroege shift.

"Hoe laat is het?" vroeg ik knorrig.

"Het loopt al tegen zevenen. Je gaat het mooiste stuk van de dag toch niet verslapen!"

"Verdomme, Dré, laat me toch met rust! Het is zaterdag."

"Wat maakt dat nu uit?"

Ik hoorde hem clichés over 'de morgenstond' debiteren terwijl hij in de hal verdween. Het was duidelijk dat Bruggeman het maximum uit de dag wou halen. En daar had hij mij bij gerekend. Even later rook ik koffie en de ietwat ranzige geur van niet hard genoeg gebakken spek. De oude had ontbijt voor me gemaakt en bracht het me op bed.

"Spek en eieren, toast met bosbessenconfituur, sinaasappelsap en, natuurlijk, koffie. Ik hoop dat je hem nog steeds sterk lust?"

Het kostte me moeite de schooier die ik gisteren van de straat had geplukt, te herkennen in de Bruggeman die bij

mijn bed stond. Hij had zijn haar kort geknipt en zijn kin was glad geschoren. Ik zag mijn vroegere chef terug die ik had bewonderd en gerespecteerd.

"Vooruit, eet op," drong hij aan. "En kom daarna maar snel uit je bed. Je hebt nog een verhaal van me te goed."

Ik had te weinig geslapen, lang niet genoeg om de alcohol in mijn lichaam te verteren. Drinken was iets voor verjaardagsfeestjes, of voor een eindejaarsdiner, niet iets dat je deed na acht uren werken in de vroege ploeg. Het liefst was ik na een snelle douche weer in bed gekropen, maar het lawaai dat uit de keuken kwam, trok mijn aandacht.

"Maar André, dat hoeft toch niet! Die afwas doe ik straks wel."

"Niets van! Voor wat, hoort wat. Ga jij maar in de woonkamer op me wachten. Ik ben hier dadelijk klaar. Wil je nog koffie?"

"Liever een glas water. Ik heb een kleffe mond van die jenever."

"Ik hoop dat je het niet erg vindt," begon Bruggeman, toen hij even later bij me op de bank kwam zitten. "Ik heb mijn kleren in de wasmachine gestopt. Als ik ze vanmiddag in de droger doe, zijn ze tegen vanavond klaar."

"Die spullen van jou zijn tot op draad versleten en ik heb een kleerkast vol."

"Jouw kleren zijn me te smal. Ik zou met mijn rug bloot op de koude stenen liggen."

"Bedoel je..? Oh nee, dat gaat niet door. Voor ik het hele relaas heb gehoord, laat ik je sowieso niet gaan."

"Dan kan ik maar beter meteen beginnen," besloot André koppig. "Ik kan je niet nóg een dag tot last zijn."

Dankzij het vakmanschap van Jules had Werkhuizen A. Bruggeman in geen tijd een excellente reputatie verworven. Er kwamen zodanig veel orders binnen dat André meer tijd achter de draaibank dan aan zijn bureau doorbracht. De administratie probeerde hij 's avonds bij te

werken en hij sliep maar een paar uur per nacht. Hij dreigde oververmoeid te raken. De zaak had dringend meer mankracht nodig. Liever dan het arbeidsbureau in te schakelen, was hij naar het stempelkantoor gestapt. Zij die er het meest behoeftig uitzagen, had hij uit de rij gehaald en ondervraagd. Zo had hij Bertus gevonden.

"Bedoel je Berre? Berre de vagebond?"

Andrés ogen werden glazig. Er was iets dat hij nog niet helemaal verwerkt had en het duurde even eer hij verder kon gaan.

"Bertus, Berre, was zo'n man van twaalf stielen en dertien ongelukken. Sinds zijn tiende had hij met zijn vader in een woonwagen door het land getrokken. Zijn pa was een scharenslijper, zo één die met een bakfiets van deur tot deur ging en, waar hij de kans kreeg, ook andere klussen aannam. Het was het enige wat Bertus kende. Maar de stiel was van een andere tijd. De mensen kochten liever nieuwe spullen of gingen bij de ijzerhandel voor een slijpbeurt van hun snijgerei. Toen zijn vader stierf en even later ook het paard, was Bertus in de woonwagen blijven hokken op een lap braakland van een boerderij. Maar ook de oude boer gaf de pijp aan Maarten en de zoon die de hoeve overnam, investeerde fors in modernisering en had Bertus niet meer vandoen. Zo belandde de zwerveling in een kleine kamer in de stad, waar hij overleefde van een bescheiden uitkering. Hij kon lezen noch schrijven, maar met zijn handen kon hij zowat alles. Ik bood hem werk aan en de leegstaande kamer naast mijn kantoor om in te wonen. Hij sprong bij op de werkvloer, zodat ik me wat meer vrij kon maken en ter compensatie van de huur benoemde ik hem, pro forma, tot huisbewaarder. Zelfs Bertus had zijn trots. Althans, dat dacht ik toen."

"Wat is er eigenlijk met hem gebeurd? Hij was plots verdwenen, maar Jules heeft me er nooit wat over willen vertellen."

André raakte opgewonden bij de herinnering. Zijn stem klonk hard en kwaad.

"Weet je nog dat ik in die tijd ook Karel en Fred en twee leerjongens heb aangeworven? De materialen en het extra gereedschap waarin ik toen heb geïnvesteerd? Bertus was op een dag verdwenen en met hem alles van waarde, dat niet te zwaar of te heet was. Al wat hij kon dragen, had hij mee. Zelfs het geldkoffertje had hij uit de lade van mijn bureau gehaald. Zijn woonwagen was van de boerderij verdwenen en van Bertus hebben we nooit meer iets gehoord. Het was de eerste zware tegenslag voor Werkplaatsen Bruggeman, de eerste keer dat ik de reserves moest aanspreken om overeind te kunnen blijven."

Het was een bittere herinnering voor Dré. Ik stelde voor de rest van zijn verhaal tot 's avonds uit te stellen en de namiddag in de stad door te brengen. Hij liet zich gewillig in mijn val lokken. Na een snelle lunch in een broodjeszaak verleide ik hem tot het kopen van wat nieuwe kleren. En onder het voorwendsel dat ik zelf een knipbeurt nodig had, lokte ik hem een kapperszaak binnen waar ook zijn coiffure werd bijgewerkt. Intussen hoorde ik van hem hoe het was op straat te moeten leven. Natuurlijk stond André erop iets voor me terug te doen. Hij zou het avondmaal bereiden, als ik de aankopen wou betalen. Hij zou biefstuk met frieten maken en verse mayonaise. Het was tenslotte weekend. Terwijl hij de aardappelen schildte en met een garde olie en azijn tot mayonaise klopte, vertelde hij over zijn lotgenoten met wie hij een hoek van de stationshal of een metrohalte deelde. Hij miste de kameraden met kleurrijke namen als Smalle Sus, Toetske en Grijsze Poes, maar het leven in de marge leek hem al minder te kunnen boeien. Misschien had hij, geknipt en geschoren en met nieuwe kleren aan het lijf, een stuk van zijn trots teruggevonden. Misschien was het de huiselijke gezelligheid van het koken die hem deed verlangen naar een normaler leven.

Dré riep me vanuit de keuken, vragend of ik me Jeanneke herinnerde. Ik wachtte met mijn antwoord tot de afvoerpijp de gootsteen helemaal had leeg geslurpt en hij

met opgestroopte mouwen in het deurgat verscheen.

"Jeanneke? Hoe zou ik háár kunnen vergeten!"

Hij glimlachte tevreden, rolde de mouwen weer tot bij de polsen, knoopte de manchetten en zette zich bij me aan tafel. Het was tijd voor een volgend hoofdstuk van zijn verhaal.

Jeanneke was zo lelijk als ze lief was. Ondanks haar bleke, ziekelijke verschijning was zij het zonnetje in de Werkplaatsen geweest en ze was door iedereen graag gezien. Ze was in Bruggemans' leven binnen gewaaid op een donkere decemberdag, toen ze had aangebeld, bedelend om wat kleingeld. Dré had haar een kom soep aangeboden en toen hij hoorde dat ze een weeskind was en onder een spoorbrug woonde, had hij haar meteen voor kerstavond uitgenodigd. Daarna kwam ze elke week één avond bij hen eten en moeder Bruggeman was aan haar gezelschap gewend geraakt. Omdat moeders gezondheid zienderogen achteruitging en Dré het te druk kreeg met de zaak, had hij Jeanneke in huis genomen. In ruil voor kost en inwoon nam ze het huishouden en de zorg voor het oudje op zich.

De Werkhuizen was intussen uitgegroeid tot een middelgroot bedrijf en de administratie groeide André boven het hoofd. Overdag sprong hij opnieuw bij op de werkvloer om daarna naar huis te vertrekken met een tas vol papieren. Na het avondmaal werd de eettafel zijn bureau. Nadat ze zijn moeder in bed had gestopt, kwam Jeanneke bij hem zitten. Zij wilde hem graag helpen en ze bleek pienter genoeg.

"Het begon met brieven schrijven. Dan leerde ik haar de facturatie aan en voor ik er erg in had, had ze de hele boekhouding onder de knie. Toen moeder overleed, bood ik Jeanneke een job in de Werkplaatsen aan. Ach ja, Jeanneke," zuchtte André. "Je kon alleen maar van haar houden."

Ik wist niet wat ik daarop kon zeggen. Maar de stilte die

volgde, werd me te pijnlijk en ik dacht te weten hoe ik Bruggeman uit zijn mijmeringen kon bevrijden.

"Wat denk je van een borrel?"

Hij knikte dankbaar. "Sorry dat ik me gisteren zo heb laten gaan. Eigenlijk ben ik nooit een grote drinker geweest. Ik heb van dichtbij meegemaakt hoe Jules zich in de misère heeft gezopen. Zoiets blijft aan je kleven. Maar 's avonds een druppel, dat was een ritueel."

Ik herinnerde mij dat hij op het einde van de werkweek soms de trap naar de werkvloer kwam afgedaald met een fles jenever in de hand en sigaren in de borstzak van zijn hemd. Dan was er wat te vieren, het afwerken van een grote order, een belangrijke, nieuwe klant of een groot contract. Maar Dré en Jules hielden het met zo'n gelegenheid bij een sigaar.

Bruggeman nipte voorzichtig van zijn borrel. "Weet je René, van geven heb je meer deugd dan van krijgen. Medeleven, vrijgevigheid, solidariteit... In wezen draait het altijd rond jezelf. Het geeft je een goed gevoel. Het is als een drug. En ik raakte eraan verslaafd. Ik was alleen gelukkig als het goed ging met de Werkplaatsen. Als ik de lonen kon verhogen of een bonus uitbetalen of een nieuwe arbeider kon aanwerven, was ik exstatisch. Maar door Jeanneke ging het mis. Het lieve kind heeft me, in al haar goedheid, de afgrond ingeduwd."

Ik was verbaasd over wat Dré daar zei. Dat meisje aanbad hem! Zij deed alles voor hem, stond altijd voor hem klaar. Met Jeanneke erbij liepen de zaken beter dan ooit. Ik kon me niet voorstellen, wat zij kon hebben gedaan wat hem zoveel schade had berokkend.

"Sinds zij het kantoorwerk deed, liep het allemaal wat uit de hand. Ik kon me helemaal op het zakelijke storten en de Werkplaatsen groeide. Maar zij was intussen al een stuk in de twintig en ze woonde nog steeds bij me in. Ze had nu een salaris en had wat kunnen sparen. Het werd tijd dat ze de vleugels kon spreiden. Ze wilde graag een eigen plek. Maar dat was niet alles. Jeanneke had er dieper over

nagedacht. Waarom zou ik moeders huisje niet verkopen? Ik kon toch ook iets huren, iets dat beter paste bij mijn status als opkomend zakenman. De opbrengst van het huis kon ik dan in de zaak investeren. En dat was dringend nodig. De stock was altijd krap en we moesten dringend moderniseren. Voor op kantoor had zij een computer nodig om de boekhouding en andere administratie te optimaliseren en om de Werkplaatsen te kunnen presenteren op het internet."

André hield zijn lege borrelglas omhoog. "Nog eentje om goed te slapen?"

"Maar Jeanneke had toch gelijk?"

Hij knikte. "Dat lieve kind had meer verstand dan ik. Behalve dan misschien..."

"Behalve?"

"Ze vond dat ik maar eens een vrouw moest zoeken. Ze vond dat ik het recht had om het huwelijks geluk eindelijk te leren kennen, nadat ik mijn beste jaren bij mijn moeder was gebleven."

"Zat daar dan de kink in de kabel?"

André dronk zijn borrel leeg en stond op. "Morgen, René. Morgen na het ontbijt vertel ik je hoe het allemaal is misgegaan. Dan ben ik voor het avondeten de deur uit want maandag moet jij weer aan het werk."

"Doe het dan voor je moeder of voor Jeanneke," probeerde ik André te overtuigen. "Beeld je in hoe zij zich zouden voelen als ze wisten dat je op het stationsplein zit te bedelen of in de metro slaapt. Bovendien, een goed mens als jij verdient beter."

"De straat is zo slecht nog niet, René. Ach ja, in de winter lijd je kou en heb je honger. Dan moet je 's nachts naar de shelter. Maar het went en de vrijheid van de straat is onbetaalbaar."

"Doe het dan voor mij, verdomme!"

"Maar de bijstand, René? Ik kan toch niet van liefdadigheid leven!"

"Wat doe je hier dan? Wat is er anders aan een aalmoes van de staat?"

"Al goed. Ik pak meteen mijn spullen."

"Dré, kalmeer nu eens. Je bent hier meer dan welkom. En ik zie dat je ervan geniet. Verse koffie, een warm avondmaal, een bed met schone lakens... Maar je kan hier niet eeuwig blijven. En ik kan je ook niet terug de straat op jagen."

"Maar ik heb toch nog mijn trots."

"Je trots? Waar is je trots als je zit te schooien? Waar is ze als je in een kartonnen doos in de stationshal slaapt?"

Bruggeman werd stil. Hij voelde zich gekwetst dat ik al zijn argumenten met tegenargumenten kon ontcrachten.

"Luister, chef. Beschouw het als de interest op wat jij voor anderen hebt gedaan. Je hebt er zovelen uit de problemen gehaald, een nieuwe kans gegeven. Kijk naar mij. Ik had geen diploma, ik kon niets en kende niets. Maar jij raapte me op en nu ben ik ploegbaas bij een groot bedrijf."

André staarde naar zijn schoenen, alsof hij beschaamd was om wat ik net over hem had gezegd. Ik had zijn weerstand bijna gebroken.

"En mijn schulden dan, René? Hoe moet dat met al die schulden?"

De rest van de voormiddag was hij op de kamer gebleven. Zelfs om een boterham te eten, wilde hij er niet uit. Ging het hem allemaal wat te snel? Tenslotte was het nauwelijks twee dagen geleden dat ik hem bij het station had gevonden. Of was hij echt zo'n koppigaard en wilde hij niet geholpen worden? Terwijl ik alleen aan tafel zat, bedacht ik hoe ik hem weer uit zijn schulp kon lokken. Ik bracht hem een kop koffie en een boterham en wees hem op het mooie weer.

"Zullen we naar de dierentuin gaan?" stelde ik voor. "Je kan toch niet binnen blijven als de zon zo heerlijk schijnt!"

De zoo, André vond het maar een vreemd idee. Mij leek het een plek waar ik hem kon tonen dat er nog mooie dingen waren in het leven. De dingen die hij na jaren op straat te leven, misschien vergeten was. Ik hoopte dat de prachtige